

Laatuporinat 2021: Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus

Saija Halminen: Tervetuloa kuuntelemaan Lapin yliopiston Laatuporinat –podcast-sarjaa, jonka tavoitteena on käydä läpi esimerkiksi yliopiston laadunhallintaa ja auditointia toiminnan kehittämistä varten. Tämän päivän jaksossa meillä on aiheena yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus.

Yliopiston perinteisten tehtävien kuten koulutuksen ja tutkimuksen ohella mainitaan usein myös yliopiston niin sanottu kolmas tehtävä eli ympäröivän yhteiskunnan palveleminen. YVV eli yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus -toiminta konkretisoituu usein koulutuksen ja tutkimuksen sekä taiteellisen toiminnan kautta henkilökunnan arkityössä. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus näkyy yliopiston aktiivisena osallistumisena yhteiskunnan kehittämiseen asiantuntemuksellaan ja erityisosaamisellaan. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja vaikuttavuuden johtamisen lähtökohdat ja tavoitteet perustuvat Lapin korkeakoulukonsernin strategiaan 2030, sen valintoihin esimerkiksi globaali arktinen vastuu, kestävä matkailu sekä tulevaisuuden palvelut ja etäisyyksien hallinta ja sen mahdollistajiin. Strategian mahdollistajina toimivat muun muassa kansalliset ja kansainväliset verkostot sekä koulutuksen kehittäminen. Tämän kertaisen podcast jakson keskustelijoina toimivat yliopiston eri alojen asiantuntijat, jotka vastaavat heille esitettyihin väittämiin. Miten YVV-toiminta näyttää heidän työssään?

Vieraana tämän päivän jaksossa meillä on Osmo Rätti, Soili Nysten-Haarala, Anna-Maija Partanen, Maria Hakkarainen sekä Markku Heikkilä. Esittelisitkö itsenne vielä tähän alkuun?

Osmo Rätti: Nimi on Osmo Rätti ja tehtävä tutkimusvararehtori. Tässä laatutyössä osallistun nimenomaan tämän osion valmisteluun.

Soili Nysten-Haarala: Joo minä olen Soili Nysten-Haarala ja oikeustieteellisen tiedekunnan dekaani sekä kauppaoikeuden professori.

Anna-Maija Partanen: Olen Anna-Maija Partanen. Toimin kasvatustieteen tiedekunnassa matematiikan didaktiikan yliopistonlehtorina ja myös johdan LUMA-keskus Lappia.

Maria Hakkarainen: Kiitos. Olen siis Hakkaraisen Maria, matkailututkimuksen yliopistonlehtori. Ollut yliopiston lehtorina, tutkijana, assistenttina, projektitutkijana noin 10 vuotta tässä matkailututkimuksen oppiaineessa ja tehnyt aika laajalla rintamalla opetusta, tutkimusta ja kehittämistyötä.

Markku Heikkilä: Olen Markku Heikkilä ja toiminnan Arktisen Keskuksen tiedeviestinnän päällikkönä.

Saija Halminen: Kiitos. Osmo ensimmäinen väittäjä tulee sinulle. Yliopiston kolmas tehtävä on YVV eli yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus, vai onko.

Osmo Rätti: Hyvä kysymys. Näinhän kuuluu aina aloittaa. Mutta minä lähtisin tätä purkamaan tuolta ihan yliopistolain kautta, että löytyykö se vastaus sieltä. Ja yliopistolakihan määrittelee yliopistojen tehtäväksi vapaan tutkimuksen ja tieteellisen ja taiteellisen sivistyksen edistämisen. Ja sen lisäksi yliopistojen täytyisi antaa ylintä opetusta. Tässähän ei sitten kolmannesta tehtävästä puhuta oikein mitään, vaan yliopistolaki toteaa, että tehtäviään hoitaessa yliopistojen tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Eli tähän ei ole kolmas tehtävä, vaan tämä on määritelmä ja ohjeistus sille, miten niitä varsinaisia tehtäviä hoidetaan. Jos ajatellaan nyt sitten tätä varsinaista toimintaa ja mitä yliopisto tekee, niin toki yhteiskunnallehan tuottaa aika paljon ihan

tämä varsinainen tehtäväkin. Eli jos ajatellaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta, niin jos tutkimus tuottaa tietoa yhteiskunnan tarpeisiin, niin onhan se aika merkittävää ja vaikuttavaa toimintaa yhteiskunnan kannalta. Koulutus tuottaa asiantuntijoita, tutkijoita ja taiteentekijöitä työelämän tarpeisiin. Sekin on aika merkittävää toimintaa yhteiskunnan kannalta.

No miksi sitten alunalaken tällaista yliopistolakiin on kirjattu? Taustahan siinä on se, että yliopistojen roolia on haluttu vähän korostaa tässä. Eli vuorovaikutuksen kautta haetaan vahvempaa roolia yhteiskunnan kehittämisessä. Mitä annettavaa yliopistolla sitten oikein on? No osaaminen ja asiantuntijuus. Jos yliopisto tuottaa uutta tietoa, niin toki sieltä löytyy melko määrät osaamista ja asiantuntijuutta. Nykyään tietysti korostuu myös se, että miten pystytään reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin. Maailma muuttuu aika nopeasti ja ehkä tämä koronapandemiakin on osoittanut, että kuinka nopeita nämä muutokset pahimmassa tapauksessa on. Että se on naps vain ja ollaankin ihan toisenlaisessa tilanteessa. Ja ehkä tällä koronapandemian vaikutuksena nyt on tulkittavissa selkeästi sekin, että myöskin yliopistoilla ja asiantuntijuudella ja osaamisella on vähän kysyntää enemmän. Ja se on korostanut sen merkitystä yhteiskunnassa, että on olemassa sitä osaamista.

No vuorovaikutus. Sehän tietysti tarkoittaa jonkin sortin vuoropuhelua. Ei vaan pelkästään yksisuuntaista, että joku tuottaa jotain jollekin, vaan että se pitäisi olla jonkinlainen dialogia vuoropuhelu siinä, että mitä tehdään. Ja tämä vuoropuhelu sidosryhmien kanssa ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa on aika oleellista yliopistojen kannalta. Saadaan palautetta ja pystytään entistä paremmin ennakoimaan tulevia muutoksia tai ennustettavia muutoksia. Mitenkä tätä yhteiskunnallista vuorovaikutusta yliopistot sitten hoitaa? Niin perustehtävät tietysti tuli jo mainittua, mutta sitten täällä on tällaisia erilaisia työkaluja kuten kehittämishankkeet, jotka tehdään yritysten kanssa yhdessä. Sitten tietenkin ehkä kaikkia sieltä yksittäisestä tutkijajaksilöistä lähtien koskevia asioita on tietenkin viestintä, popularisointi eli miten sitä tietoa siirretään sinne yhteiskuntaan. Sehän on oleellista. Tieteellinen julkaisu ei monesti ole tavalliselle kansalaiselle tai hallinnossa toimivalle henkilölle kovinkaan avautuva, vaan sitä pitää pikkuisen muokata. Tiedeviestintä, tiede neuvonanto, tiedediplomatia tällaisia sanoja nykyään viljellään. Että mennään ihan kansainvälisiin ympyröihin asti ja tieteen tuloksia hyväksikäyttäen tehdään diplomatiakin.

Eli ehkä lyhyesti vastaus tuohon kysymykseen; ei se ole kolmas tehtävä, vaan se on toimintaperiaate, joka läpileikkaa kaikkea sitä toimintaa, mitä yliopistossa tehdään ja toimii ohjenuorana siinä, miten sitä tehdään.

Saija Halminen: Kiitos Osmo. Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta osallistuu aktiivisesti lainvalmistustyöhön ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä toimii vuorovaikutuksessa lainsäädännön ja eurooppalaisen oikeuden kanssa. Se tekee alueellisesti aktiivista yhteistyötä Rovaniemen hovioikeuden kanssa esimerkiksi rikos- ja prosessioikeuden oppiaineen opetuksessa ja opiskelijan harjoitteluissa. Soili, toinen väittämä tulee sinulle. Oikeustiede näyttäytyy usein monitulkintaisena yhteiskunnassa.

Soili Nysten-Haarala: Tämä on ihan hyvä väittämän ja varmasti pitää paikkansa siinä mielessä, että oikeustiedehän on tulkintatiedettä aika pitkälle. Mutta ehkä se ei niin paljon se, mitä meillä koulutuksessa juridiikasta opetetaan. Sehän ei siis ole minkäänlaista raketitiedettä ollenkaan, vaan se on ihan tämmöistä loogista ajattelua, johon yritetään opiskelijat opettaa. Ja siinä tärkeätä on se, että sinä osaat argumentoida sen oman mielipiteesi. Ja nythän varsinkin tässä koronatilanteessa on korostunut se, että jopa lakia säädettäessä sieltä löytyy se juristi, joka sanoi, että ihan väärin sammutettu, nyt tämä ei mene oikein. Taikka sitten toinen, missä juridiikka ehkä näyttää ulkopuolella; voi olla monilla on käsitys jostain tämmöisistä tv sarjoista, jossa sankarijuristi voittaa

juttunsa oikeudessa. Mutta tämä on ainoastaan tuota hyvin pieni ja jollakin tavalla näkyvä osa tätä juridiikkaa, että itse asiassa juristit osallistuvat lakien säätämiseenkin. Niin siinä pitäisi sen tapahtua sillä tavalla, että se ei ole juristin yksinomainen tehtävä, vaan se tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden alojen asiantuntijoiden kanssa. Että nythän, kun niitä lakeja on jouduttu muuttamaan nopeasti ja kehittämään nopeasti, niin siitä ehkä tulee julkisuuteen sellainen toisenlainen kuva kuin mitä se oikeasti on.

Ja sitten, jos ajatellaan oikeustieteellistä tiedekuntaa tällaisena yhteiskunnallisena vaikuttajana, niin totta kai me olemme yhteistyössä tuomioistuinten kanssa, asianajajien kanssa, näiden perinteisen juridisen alan kanssa. Mutta sitten myöskin esimerkiksi yritysten kanssa kaiken näköisissä tutkimushankkeissa ja tällaisissa. Ja minä sanoisin, että maailma on muuttunut niin paljon, että juristin pitäisi nykymaailmassa pystyä myös sellaiseen vuorovaikutukseen. Ja pitäisi pystyä hankkimaan tai meidän pitäisi pystyä tuottamaan sellainen yleisempi näkemys yhteiskunnasta, jossa pystytään muiden alojen asiantuntijoiden kanssa toimimaan yhdessä. Ja me emme ole semmoinen välttämättä se palokunta, joka tulee aina sanomaan, että ei näin. Vaan pystyttäisiin myöskin — elikkä että juridiikka, vaikka se on tulkintatiedettä — niin pitäisi myös pystyä siihen, että etukäteen pystytään miettimään, kuinka nämä asiat pitäisi hoitaa niin, että ei tule turhia riitoja eikä turhia epäselvyyksiä. Ja se on se työ, mikä ei välttämättä näy ulospäin mutta se on minusta aivan yhtä tärkeää.

Saija Halminen: Kiitos. Yhtenä näkyvänä yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona on Lapin yliopiston LUMA-keskus, joka on kasvatustieteiden tiedekunnan koordinoima paikallisorganisaatio koulujen, korkeakoulujen, yliopistojen ja elinkeinoelämän yhteistyölle. Tavoitteena on luonnontieteiden, matematiikan, tietotekniikan ja teknologian oppimisen, opiskelun ja opetuksen edistäminen kaikilla tasoilla. Anna-Maija, sinun väittämä kuuluu näin: osana tieteen tunnetuksi tekemistä yliopistojen tehtävänä on myös osallistua lasten ja nuorten tiedekasvatukseen.

Anna-Maija Partanen: Miten voisimme pitää yllä lasten uteliaisuutta ja halua esittää kysymyksiä vielä koulun aloittamisen jälkeenkin? Kuinka voimme kehittää lasten ja nuorten tutkimisentalentoja? Kriittiseen lukutaitoon kuuluu tiedon eri lajien statuksen ymmärtäminen. Miten voisimme tukea sen kehittymistä lasten ja nuorten ajattelussa? Kuinka voimme edistää tiedon merkityksellisyyttä lapsille ja nuorille ja tukea tiedon pohjalta nousevaa vaikuttamista sekä ilmaisua? Entä kuinka voisimme kehittää lasten ja nuorten innovatiivisuutta? Nämä ovat esimerkkejä kysymyksistä, jotka liittyvät minun mielestäni käsitteeseen tiedekasvatus.

Edustan LUMA-keskus Lappia, joka on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvasti tukemaa LUMA-keskus Suomi -verkostoa. Verkostoon kuuluu 13 alueellista keskusta, jotka toimivat 11 yliopistossa. Verkoston perimmäisenä tavoitteena on lasten ja nuorten kiinnostuksen herättäminen luonnontieteisiin, matematiikkaan, teknologiaan ja tietojenkäsittelyyn. LUMA-keskus Lappi on innovatiivisesti ja verkoston tukemana kehittänyt sekä non-formaalia että formaalia tiedekasvatusta Rovaniemellä ja muuallakin Lapissa. Viimevuosien trendi koulutuksessa on kuitenkin ollut monialaisuuden korostuminen. Myös LUMA-keskukset ovat monissa yliopistoissa laajentuneet yleisiksi tiedekasvatuskeskuksiksi. Me olemme ryhtyneet herättelemään keskustelua myös LUMA-keskus Lapin laajentamisesta Lapin lasten ja nuorten yliopistoksi, olkoon sen työnimenä vaikka “Arctic university” eli “Juniversity”.

Seuraava esimerkki voi avata tiedekasvatusta käytännössä. Salapoliisitiedeleiri on meidän jokavuotinen kestoosuusikkinne. Napapiirillä Taikakorun liikkeessä on tapahtunut mittava koruvarkaus. Lapin poliisi on pyytänyt salapoliisitiedeleiriläisiä avuksi rikoksen ratkaisemiseen. Lähtökohtana leirillä on 10 epäillyn profiilit ja muutamia rikospaikalta löytyneitä johtolankoja.

Tieteellisten kokeiden ja päättelyn avulla leirin lopulla yleensä selviää, ketkä epäillyistä ovat tehneet rikoksen. Muistan elävästi viime kesältä toisen tutkimuksen jälkeen lasten kanssa käymämme keskustelun. Rikospaikalta löydetyssä paperilappusessa oli erikoinen teksti, joka oli kirjoitettu punaisella tussilla. Eräiden epäiltyjen kotoa tai työpaikalta oli löytynyt punaisia tusseja. Paperilapun tekstille tehtiin paperikromatografia, jossa tussin värin värijakauma saatiin selville. Sitä verrattiin epäiltyjen luota löydettyjen tussien värijakaumiin. Kaksi tusseista antoivat samanlaisen jäljen kuin lappusen teksti. Oli johtopäätösten aika. Muutama lapsi oli heti valmis julistamaan syylliset. Siinä vaiheessa meidän piti viheltää peli poikki ja keskustella siitä, mitä me varmasti tiedämme; kokeen havainnot ja millaisia johtopäätöksiä sen tiedon pohjalta voidaan tehdä ja millaisia johtopäätöksiä ei voida tehdä.

Mieleeni palautuivat elävästi omat tutkimusopinnot; millaisia tuloksia saadaan aineiston analyysistä, millaisia johtopäätöksiä niiden perusteella voidaan tehdä. Olimme aivan samanlaisen problematiikan äärellä. Esimerkiksi tällaisen ajattelun kehittämiseksi yliopistojen suorittamalla tiedekasvatuksella on oma paikkansa koulun kasvatustehtävää tukemassa. Yliopiston lapsille ja nuorille suunnatun tiedekasvatuksen tavoitteena voisi olla ensiksikin antaa lapsille innostavia kokemuksia tieteen ja taiteen parissa sekä siinä ohessa tarjota virikkeitä alussa kuvailemieni tapaisten ajattelun ja tutkimisen taitojen kehittymiselle. Samalla yliopiston näyttäytyisi lasten ja nuorten silmissä mielenkiintoisena ja houkuttelevana instituutiona. Itse lähestyn tätä luonnontieteilijän ja matemaatikon näkökulmista. Koen äärimmäisen inspiroivaksi työtehtäväkseni ideoida ja kehittää tällaista tiedekasvatusta.

Muiden tieteiden sekä taiteiden edustajat; teidän mielenkiintoinen tehtävänne on ideoida, kehittää ja määritellä, mikä teidän näkökulmastanne on parasta tiede- tai taidekasvatusta. Vain mielikuviutus on meillä rajana siinä. Yhdessä pystymme sitten toteuttamaan myös monialaisia lähestymistapoja. Yliopiston eri osien panosta tarvitaan, jotta yliopisto voisi toteuttaa lasten ja nuorten osalta laissa määritellyjä tehtäviä tutkitun tiedon levittämisestä ja jatkuvan oppimisen tukemisesta. Ja kehittämällä virtuaalisia ja hybridiratkaisuja pystymme tarjoamaan tiedekasvatusta koko lapissa. Näin voisimme edistää tasavertaisten mahdollisuuksien toteutumista Lapin lapsille ja nuorille, myös saamelaistaustaisille, osallistua mielenkiintoiseen ja inspiroivaan tiedekasvatustoimintaan. Tämä tulisi tietenkin tapahtua alueen ja kulttuurin erityispiirteet huomioiden samalla kasvattaen lasten ja nuorten ylpeyttä omasta identiteetistään ja taustastaan. Ja näin toteuttaisimme samalla yliopistomme strategioita, kantaa globaalia arktista vastuuta sekä kehittää erilaisia malleja etäisyyksien hallintaan.

Saija Halminen: Kiitos. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti MTI on aktiivinen ja vuorovaikutteinen elinkeinoelämän kanssa. MTI matkailututkimuksen edustajat ovat olleet keskeisiä toimijoita Lapin vastuullisen matkailun verkoston eli LVMV toiminnassa. LVMV on yritysten, oppilaitosten ja muiden organisaatioiden tiedonvaihtoa ja kehittämistoimintaa tukeva toimijaverkosto. Tutkimustyötä tehdään laajasti muun muassa LVMV-verkoston ja hankkeiden tarjoamissa yritys-, kunta-, yhdistys-, alue- ja viranomaisverkostojen tukemissa ympäristöissä. Seuraava väittämä tulee Marialle. Yhdessä enemmän kuin osiensa summa matkailun kentässä.

Maria Hakkarainen: No joo. Tosiaan väitelauseeksi tämä on sanottu meille, mutta minä ajattelisin, että se on enemmänkin tämmöinen arjen todellisuutta kuvaava lause kuin väite, mihin ottaisin mitenkään kantaa. Kuvaa hyvin toimialan sekä matkailututkimuksen luonnetta yhteiskuntaa poikkileikkaavana toimialana ja sitä, miten sen tutkimuksen näkökulmasta ja kehittämisen näkökulmasta on sitä lähestyttävä. Lapin yliopistossahan tähän on sitten vastattu myös aika paljon tämmöisellä voimakkaalla strategisella linjauksella ja koulutuspoliittisella ohjaamisella. Kun MTI on perustettu — eli Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti — 2009, niin sen huomassa ja

ohjauksessa on kehitetty tätä yhteistyötä aika voimakkaasti sekä koulutusalojen välillä että tutkimuksen näkökulmasta että tutkimuksen ja elinkeinon yhteistyön näkökulmasta.

Ja kokonaisuudessaan tällainen helppo jaottelu ehkä lähteä tarkastelemaan sitä yhteistyön tekemistä, on tällainen aika perinteinenkin. Mennään mikrosta makroon, että voi tarkastella sitä alueellisesta ja paikallisesta tasosta kansalliseen tasoon ja tuonne kansainväliselle tasolle. Ja kaikilla näillä tasoilla näkyy se yhteistyön tekeminen aika kirkkaastikin ja selvästi. Matkailututkimuksen oppiaine tekee yliopiston sisällä yhteiskuntatieteiden tiedekunnan kanssa, eri oppiaineiden kanssa tehnyt pitkään paljon yhteistyötä. Ja nykyään yhä enemmän vakiintuneemmin myös taiteiden tiedekunnan ja OTK:n kanssa. Ne ovat ne keskeisimmät yhteistyötiedekunnat olleet yliopiston sisällä. Mutta kehittämispuolella se ei suinkaan jää ja tutkimuksenkaan puolella vain siihen yliopiston sisälle se yhteistyö, vaan sitä yhteistyötä tehdään esimerkiksi Lapin Liiton, Rovaniemen kaupungin ja aika monen Lapin kunnan kanssa. Voi melkein sanoa, että käytännössä kaikkien kanssa MTI on yhteistyössä näiden eri kuntatoimijoiden ja muiden matkailukehittämis-toimijoiden kanssa, mitä Lapissa on. Ja yritysyhteistyötä tehdään yritysten kahdenvälisillä suhteilla esimerkiksi TourCIM-ohjelmalla on omia yhteistyösopimuksia eri yritysten kanssa olemassa. Ja matkailuoppiaine on ollut keskeisenä perustajajäsenen Lapin vastuullisen matkailun verkoston yhteistyöryhmässä, joka vastasi pari vuotta sitten tarpeeseen siitä, että miten lähdetään kehittämään vastuullista matkailua, kestävä matkailua Lapin yritysten puitteissa. Ja nytkin tällainen 100 vastuullista matkailutekoa, jota yritykset promovat tuolla verkossa tällä hetkellä, niin se on siellä verkostossa iso alkuun paneva voima, että näitä lähdettiin keräämään näitä tekoja yhteen sitten. Ja tuettu tutkimuksen kautta sitä yritystoiminnan kehittämistä entistä vastuullisemmaksi.

Kansallisella tasolla tehdään tutkimus- ja kehittämis-yhteistyötä näiden matkailukoulutusorganisaatioiden kanssa Suomessa sekä yliopistollisella tasolla että ammattikorkeakoulutasolla. Ja se näkyy sekä tutkimus- että kehittämiss Hankkeina yhteistyössä, että on isompia ja pienempiä yhteistyökuvioita, joiden eri rahoitusinstrumenttien ohjaamana ja tukemana sitten vastataan näihin tutkimuskysymys- ja kehityshaasteisiin. Ja näiden koulutusorganisaatioiden lisäksi sitten yhteistyötä tehdään TEM:in, Visit Finlandin ja esimerkiksi LUKE Luonnonvarakeskus on ollut semmoinen hyvinkin pitkäaikainen ja perinteinen yhteistyökumppani matkailututkimuksen oppiaineelle. VTT:n kanssa ollaan tehty viime vuosien aikana tiivistäkin yhteistyötä. Että siellä näkyy suomalainen matkailututkimuksen kenttä ja sen kehittämisen kenttä, että aletaan olla tuttu toimija siellä monelle toimijalle kansallisesti.

Kansainvälisellä tasolla matkailututkimuksen oppiaine on ollut yksi tällainen aktiivinen toimija pohjoismaisen koulukunnan näkökulmasta. Elikä tässä pohjoismaista matkailututkimusta on edistetty NORTHORS ja Pohjoismaisen Matkailusymposiumin kautta ja oltu siellä aktiivisia toimijoita myös sillä kentällä. Ja siitä on myös se yhteistyö, osittain sen myötä ja sen rinnalla sitten, voidaanko sanoa laventunut tai tiivistynyt sitten arktisen alueen yhteistyöksi. Ei tietoisesti ole tehty Arctic five -yhteistyötä, mutta nämä arktisen alueen yliopistot on kaikki ollut mukana siinä ja esimerkiksi Northern tourism -koulutusohjelma perustuu vahvalle tutkimus- ja kehitysyhteistyölle, mikä on siinä. Sitten tehdään myös kansainvälisellä tasolla yritystoimintaan ihan suoraan ja konkreettisesti vaikuttavaa yhteistyötä. Esimerkiksi Jose-Carlos Garcia-Rosell on tehnyt pitkään eläinmatkailun eettisiin ja vastuullisiin käytäntöihin kohdistuvaa tutkimusta ja ollut nyt muun muassa määrittämässä sitten tällaiseen vastuullisen eläinmatkailun kriteeristöä kansainvälisille sertifikaateille. Että ollut siellä taustalla, että siellä näkyy tällainen ihan hyvinkin konkreettisesti yritystoiminnassa menevä yhteistyö, joka sitten menee sinne tutkimuksen tasolle ja koulutusyhteistyöhön, että ne kaikki rintamat on edustettuna siellä kansainvälisellä tasolla. Eli tästä vois varmaan näin summata, että

todellakin yhdessä olemme enemmän, että yhteistyötä tehdään. Että se on jo aika semmoinen läpileikkaava ajatus ja sillä jatketaan eteenpäin, toivottavasti.

Saija Halminen: Kiitos Maria. Yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa arktinen keskus on Suomen tärkein ministeriöiden ulkopuolinen arktinen toimija, jonka rooli toteutuu monitieteisen arktisen tutkimuksen, tiedekeskuksen ja aktiivisen tiedeviestinnän yhdistelmän kautta. Yliopiston yhteisenä profiilialueena on kansainvälisesti korkeatasoinen arktisen ja pohjoisen ihmisen, yhteiskunnan ja ympäristön sekä näiden vuorovaikutusten tutkimus. Arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimusta yliopisto toteuttaa Arktisen Keskuksen ja tiedekuntien oman toiminnan ohella kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimusverkostoissa, kuten UArctic sekä Arctic Five -verkostoissa. Ja Markku viimeinen väittäjä tulee sinulle ja kuuluu näin: arktisuus vai pohjoisuus maailman napana.

Markku Heikkilä: Tämä onkin hieno väittäjä, koska tämä otsikko itsessään sisältää aika mielenkiintoisen väitteen siitä, että arktisuus vai pohjoisuus, jompikumpi niistä on maailman napa. Mutta se ei sisällä vaihtoehtoa siitä, että kumpikaan niistä ei olisi maailman napa, vaan että maailman napa on joka tapauksessa jossain täälläpäin. Onko se arktinen vai pohjoinen? Minä palaan siihen tässä puheenvuoroihin loppupuolella keskustelemaan siitä, että kumpaa sanaa tässä kannattaa käyttää. Mutta lähden liikkeelle tästä maailman navasta, joka on oikeastaan aika mainio ajattelutapa. Ja napapiirillä tässä ollaan, kun Rovaniemellä ollaan, elikkä juuri tässä maailman navan tuntumassa tai sen keskellä, sen äärellä. Ja kyllähän jos ajattelee vaikka tätä meidän Lapin yliopistoamme, niin kyllähän tämä sijainti täällä on sekä etuoikeus että kilpailuetu. Tämä sijainti napapiirin tuntumassa tekee meistä aidosti arktisen ehkä myös kokoaan suuremman ja aikaansaa kiinnostavia asioita. Että nyt kun me tätä äänitetään, niin ihan vaan esimerkkinä on juuri tullut tieto siitä, että tasavallan presidentti haluaa keskustella juuri Lapin yliopiston opiskelijoiden kanssa suurvaltapolitiikasta ja veikkaisin, että tällä arktisuudella on aika suuri vaikutus siihen, että tämä valinta haluttiin tehdä ja tavata juuri tämän yliopiston opiskelijoita tällä teemalla. Tästä arktisuudesta paljon puhutaan, sitä hehkutetaan.

Ja toki voi pohtia sitä, että onko tämä kaikki ihan aitoa, että onko kyseessä tällaista ulkopuolelta nähtyä eksotiikkaa tai jonkinlaista päälle liimattua keinotekoisia asioita, vai onko tämä ihan oikeaa todellisuutta kaikki tämä puhe. Ja kyllä minä itse kallistun sille kannalle, että kyllä se ainakin suuri osa siitä on ihan totta ja todellisuutta, sillä onhan se nähty, että arktisuuden painoarvo kasvaa kovasti monella alalla; politiikassa, taloudessa, turismissa, vähän joka puolella ja kaikki tahtovat siitä oman osansa. Tätä arktista lippua heilutetaan aika ahkerasti monella suunnalla, monessa paikassa ja asiassa Suomenkin sisällä ja muissa maissa. Ja hyvä niin. Minä itse vierastan sitä ajatusta, että arktisuus jotenkin omittaisiin vain yhteen paikkaan ja lyötäisiin rajatolppia ja sanottaisiin, että tällä puolella voidaan olla aidosti arktisia ja toisella puolella ei voida olla. Ei se niin mene. Jos ajattelee vaikka ihan tutkimusta, niin kyllähän arktista tutkimusta tehdään ympäri Eurooppaa paikoissa, jotka ei maantieteellisesti ole lähelläkään tätä. Toki silloinhan on kyse siitä, että vaikkapa joku saksalainen tutkimuslaitos, siellähän arktisuus on ikään kuin kohteena, jolle mennään, joka on jossakin toisaalla. Sitten meille, jotka olemme täällä, niin mehän olemme täällä keskellä tätä paikkaa tässä arjessa. Ja kyllä se niin kuin tuo tietyn tai huomattavankin hyödyn tähän toimitaan. Mutta myös tämän arktisen alueen sisällä on toki erilaisia omimisia, jotka ovat ehkä omalla tavallaan ongelmallisiakin. Kyllähän näitä arktisia pääkaupunkeja on yhtä useampia. Taidamme itse juuri istua sellaisessa, mutta tiedän kyllä ainakin pari, kolme muuta, jotka kertovat arktisia pääkaupunkeja olevansa.

Ja tuota ehkä minusta on parempi puhua arktisuudesta niin kuin tämmöisenä laajempaa alueena, jossa ei mitään selkeitä rajoja ole. Jo ehkä myöskin mielentilana; mainitsen usein, että arktisuus on loppujen lopuksi mielentila. Se vaikuttaa siihen tapaan, millä ajatellaan, toimitaan ja samalla se toki on ihan aidosti tärkeä fyysinen alue, jonka kehitykselle ja tapahtumilla on kaikille merkitystä. Ja siinä

tämmöinen Lapin yliopiston kaltainen toimija voi olla aidosti todellinen vaikuttaja. Tähän maailman napa -ajatteluun kuuluu toki usein se, että siitä puhutaan usein tällaisena tulevaisuuden alueena. Ja se on asia, josta minä hieman haluaisin argumentoida vastaan, koska olen kuullut näitä arktisen alueen tulevaisuuden alue -puhetta jo 15, 20 vuotta sitten ja jossakin vaiheessahan sen tulevaisuuden täytyy muuttua nykyisyydeksi ainakin, jos ajatellaan niitä puheita, jotka ovat olleet takavuosina. Kyllä me nyt elämme vaikka 15 vuoden takaisten tulevaisuuspuheiden tulevaisuutta. Elikkä arktinen alue on nykyisyyden aluetta, on tällä hetkellä juuri nyt painava ja tärkeä. Emme me voi kaikkea prosessoida tulevaisuuteen, että tulevaisuudessa kehittyi. Me elämme keskellä tätä asiaa juuri nyt tässä. Ja toki se, että me yliopistona sijaitsemme tämmöisellä aidosti tärkeällä alueella, niin se on etusija sinänsä, mutta eihän se ole asia, jonka taakse voisi kaikessa mennä. Ei se poista toiminnan laadun ja osaamisen yleistä tärkeyttä, eikä arktisuus voi toimia selityksenä kaikelle. Että kyllähän tässä täytyy kaikki nämä normaalit hyvän toiminnan laadukkaat kriteerit täyttää.

Minä palaan vielä tähän otsikon lähtökohtaan, että arktisuus vai pohjoisuus. Kumpi niistä nyt lopulta on maailman napana. Minä itse yllä menisin tässä arktisuuden kautta. Itse asiassa tässä on tapahtunut jonkinlainen muutos siihen, että muistan itsekin ajatelleeni, että arktisuus tuntui vähän tämmöiseltä keinotekoiselta käsitteeltä, mutta nyt se on kyllä myynyt läpi jo aika vahvasti. Ja vastaavasti pohjoisuus on vähän ehkä muuttunut ainakin minun mielestäni käsitteenä. Jos ajatellaan vaikkapa tämän arktisen alueen maita, niin jokaisella maalla on oma pohjoisensa. Että pohjoinen on tavallaan tämmöinen, minun ajattelussani siitä on tullut tällainen maiden sisäinen käsite, kun taas arktisuus on tällainen kansainvälinen ja avoin asia. Ja jotain ehkä kertoo näiden käsitteiden muuttamisesta sekin, että Pohjois-Suomen aluehallintovirasto kattaa alueet, jotka ovat Lapin eteläpuolella. Että itse asiassa tässä ajattelussa tuntuu jo siltä, että Suomessakin Lappi olisi jo irrotettu tästä pohjoisuudesta ja siirretty toiseen todellisuuteen eli tähän arkiseen todellisuuteen, jota me nyt sitten täällä elämme.

Saija Halminen: Kiitos.